CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA
ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE DOLJ

Symposia

CAIETE DE ETNOLOGIE ŞI ANTROPOLOGIE

2004

aius

Symposia

Journal for Studies in Ethnology and Anthropology

2004

Symposia

Journal for Studies in Ethnology and Anthropology
is published yearly by the Center for Studies in Folklife
and Traditional Culture of Dolj County
Caietele de etnologie şi antropologie
sunt publicate anual de Centrul Judeţean pentru Conservarea
şi Promovarea Culturii Tradiţionale Dolj

EDITORIAL ADVISORY BOARD

Nicolae Constantinescu
Faculty of Letters
University of Bucharest

Toader Nicoară
Faculty of History and Philosophy
"Babeş-Bolyai" University, Cluj-Napoca

Sabina Ispas
Institute of Etnography and Folklore
"Constantin Brăiloiu", Bucharest

Nicolae Panea
Faculty of Letters
University of Craiova

EDITOR-IN-CHIEF:
Mihai Fifor

EDITORIAL STAFF
Minodora Melcioiu, Daniela Iancu, Nicolae Dumitru, Mihnea Bălosu
Sebastian Corneanu (Cover & DTP)

The Editors would like to warmly thank to dr. Andreea Bratu and
dr. Monica Iovănescu for their support in proofreading and correcting the texts

The Editors warmly acknowledge the extraordinary support of the Dolj County Council that made both the Conference "Death and the Orient/ La Mort et l'Orient" and "Symposia. Journal for Studies in Ethnology and Anthropology"-2004 possible

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale:
Symposia. Journal for Studies in Ethnology and Anthropology. –
Craiova: Aius, 2004 (Sim Art)
ISBN 973-700-029-3
Note: sub îngrijirea Centrului Judeţean pentru Conservarea
şi Promovarea Culturii Tradiţionale Dolj

39(498.2 Craiova)

ISBN 973-700-029-3

Symposia

Journal for Studies in Ethnology and Anthropology

2004

Cuvânt înainte

Interesul constant, manifestat în ultima vreme pentru Europa Răsăriteană, discuţiile politice referitoare la crearea unei Europe Unite şi a integrării zonelor din Europa Răsăriteană îşi găsesc reflectarea şi în dezbaterile de ordin cultural, cu rol major în construirea unui dialog bazat pe comprehensiunea totalizantă a trăsăturilor comune şi a celor specifice ale diferitelor regiuni ale Europei.

Din această perspectivă, moartea reprezintă o temă unificatoare, pentru că analiza practicilor funerare, a atitudinilor şi a reprezentărilor care au fasonat în timp a anumită mentalitate europeană faţă de acest eveniment comun biografiei fiecărui individ, ne poate ajuta să înţelegem mai bine o anumită evoluţie a Europei dintr-o perspectivă mult mai profundă care ţine de o anumită sensibilitate, de resorturile cele mai intime care susţin viaţa cotidiană.

Pe linia continuării eforturilor instituţiei de a deschide o fertilă linie de cercetare asupra Europei de Sud-Est, demonstrată, de altfel, de prima ediţie a conferinţei internaţionale *"ANTROPOEST"*, a cărei gazdă generoasă a fost tot Cetatea Banilor, colocviul internaţional ***"La mort et l'Orient/ Death and Orient"*** şi-a propus să reunească o serie de specialişti din ţară şi străinătate, preocupaţi de această problematică, deopotrivă fascinantă şi dificilă. Timp de trei zile, profesori şi cercetători consacraţi, tineri doctoranzi promiţători, reprezentând varii discipline socio-umane, au intrat într-un dialog academic de cea mai bună ţinută, valorificând rezultatele propriilor cercetări, oferind teme de reflecţie şi piste de abordare a unei teme generoase.

Organizatorii, Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Dolj, Consiliul Judeţean Dolj şi Prefectura Judeţului Dolj, şi-au asumat o mare responsabilitate, tema fiind pentru prima dată discutată la un asemenea nivel în Europa de Răsărit. Garanţia a fost însăşi calitatea participanţilor, mulţi nume sonore în domeniul lor, ceea ce a condus la o reuşită culturală deosebită, nu numai la nivel naţional, dar şi internaţional, transformând Craiova pentru a doua oară succesiv într-o prezenţă culturală semnificativă la nivel european.

Acest lucru este dovedit, sperăm noi, şi de volumul de faţă, "Symposia. Caiete de etnologie şi antropologie" – 2004, care reuneşte în paginile sale contribuţiile participanţilor la conferinţă. Ne dorim ca apariţia "Symposiei" să nu fie doar un simplu gest editorial, ci un real instrument de lucru pentru specialiştii domeniului, în acest fel, dincolo de necesara diseminare a unui proiect de amploarea celui organizat la Craiova, editorii propunându-şi prelungirea cadrului de dezbatere asupra uneia dintre cele mai tulburătoare secvenţe ale existenţei umane.

Nu în ultimul rând, dorim să mulţumim Consiliului Judeţean Dolj pentru înţelegere şi pentru susţinerea constantă a proiectului nostru, sprijin fără de care ducerea la bun sfârşit a acestuia nu ar fi fost posibilă.

Foreword

The constant interest in Eastern Europe, lately shown up, the political debates referring to the construction of a unified Europe and to the integration of the regions in Eastern Europe are reflected into the cultural debates as well, having a major role in the settling of a dialogue based on the comprehension of common and particular features of different regions of Europe.

In this respect, death represents a unifying theme as, the analysis of funerary rituals, of the attitudes and representations which, in time, have determined a certain European mentality in relation to this stage, common to each individual's biography, can help us better understand a certain evolution of Europe from a deeper perspective that belongs to a certain sensitivity, to the most intimate structures of every day life.

Following the permanent efforts of our institution to create a productive line of research on Eastern Europe, proved by the first edition of the International Conference on the Anthropology of South-eastern Europe - "*ANTROPOEST*" that took place in Craiova in 2003, the international conference ***"La mort et l'Orient/ Death and Orient"*** main task was to reunite a series of both foreign and native scholars whose research work would focus on this difficult and fascinating subject. For three days, professors and renowned researchers from various fields of research have established a high quality academic dialogue, offering themes to debate on and lines of approach of a generous theme.

The organisers, The Centre for Studies in Folklife and Traditional Culture, The County Council of Dolj, The Prefecture of Dolj, assumed a great responsibility as the theme has been discussed at this level for the first time in Eastern Europe. The guarantee of the Conference success have been the participants themselves, many of them well known in this discipline, which led to a cultural success both on a national and international level turning Craiova, for the second time in a row, into a European cultural presence.

The 2004 issue of "Symposia. Journal for Studies in Ethnology and Anthropology" that contains the contributions of the participants in the conference will prove this fact, we do hope. We wish that the publishing of "Symposia" should not be a simple editorial enterprise but a real and useful tool for the specialists as well, in this way, beyond the necessary dissemination of a project such as the one organised in Craiova, the editors intention being the extending of the frame for debates on one of the most troubling sequences of human existence.

We would also like to warmly thank to the County Council of Dolj for its outstanding support in developing and making our project possible.

Avant-propos

L'intérêt permanent, manifesté pour l'Europe d'Est, les discussions politiques vis-à-vis de la création de l'Europe Unifiée et de l'intégration des pays de l'Europe d'Est trouvent leur correspondance même dans les débats culturels, ayant un rôle majeur dans la construction d'un dialogue basé sur la compréhension globale des traces communes et de celles spécifiques de différents pays de l'Europe.

De cette perspective, la mort représente un thème unificateur parce que l'analyse des pratiques funéraires, des attitudes et des représentations qui ont façonné en temps une certaine mentalité européenne vis-à-vis de cet événement commun pour la biographie de chaque individu, nous aide comprendre mieux une certaine évolution de l'Europe d'une perspective plus profonde, qui tient d'une telle sensibilité, des ressorts les plus intimes qui soutiennent la vie quotidienne.

Sur la ligne de la continuation des efforts de notre institution d'ouvrir une fertile route de recherche sur l'Europe de Sud-Est, prouvée par la première édition de la conférence internationale "Antropoest", dont la généreuse hôtesse a été la même Cité de Craiova, le coloque international "La mort et l'Orient/ Death and Orient", s'est proposé de réunir une série de spécialistes de notre pays et de l'étranger, préoccupés de cette problématique, fascinante et difficile en même temps. Pendant trois jours, professeurs et rechercheurs consacrés et plus jeunes, inscrits au doctorat, représentant de différentes disciplines socio-humaines, sont entrés dans un dialogue académique de la meilleure attitude, mettant en valeur les résultats de leurs recherches, en offrant des sujets de réflexion et des pistes d'abordation d'un thème généreux.

Les organisateurs, le Centre d'Etudes sur la Culture Traditionnelle du département de Dolj, le Conseil et la Préfecture du département de Dolj, ont assumé leur grande responsabilité, ce thème étant pour la première fois discuté à un tel niveau dans l'Europe d'Est. La garantie de cette conférence a été même la qualité des partipants, nombreux d'eux des noms renommés dans leur domaine, ce qui a conduit à une grande réussite culturelle, non seulement au niveau national, mais un succès international, transformant la ville de Craïova pour la deuxième fois, successivement, dans une présence culturelle de grand niveau européen.

Ça c'est prouvé, espérons-nous, même par ce volume "Symposia. Cahiers d'ethnologie et anthropologie culturelle"- 2004, qui réunit dans ses pages les contributions des participants à la conférence. Nous désirons que la parution de "Symposia" ne soit qu'un simple geste éditorial, mais qu'elle soit un réel instrument de travail pour les spécialistes et, au delà de la nécessaire diffusion d'un projet de la grandeure de celui organisé à Craïova, les éditeurs en se proposant le prolongement des débats sur une des plus troublante séquence de l'existence humaine.

CONTENTS / SOMMAIRE

Michel VOVELLE, *Les représentations devant la mort: sources et problèmes, état de recherches-ouvertures sur une comparaison Orient-Occident* 13

Marianne MESNIL, *Le corps, la vie, la mort. Quelques réflections pour une approche comparative entre Occident et Balkans* 23

Sabina ISPAS, *The Dying of Death and the Resurection of Life* 33

Nicolae CONSTANTINESCU, *Death and Resurection (Re-birth) – Symbolic Representations of the Ritual* 45

Nicolae PANEA, *La mort en ligne* 53

Petru URSACHE, *La mort à mille visages* 57

Lucia OFRIM, *Managing Grief and Loss in Romanian Popular Traditions* 69

Maggie JACKSON, *Looking Around us to Talk about Death (Using the Environmental, Social and Cultural Resources to Teach about Loss and Death to Social Work Students)* 77

Cristiana TEODORESCU, *Stupeur et tremblement: la "mort" symbolique au Japon* 87

Clara SARAIVA, *Conceptions of death and funerary rituals in contemporary Portugal* 97

Francesc MASSIP, *Traces d'Orient dans les danses macabres d'art occidental: le cas catalan* 121

Cristina GAFU, *The Symbol of Light in the Romanian Funeral System* 137

Bojan JIKIC, *Representations of Human Body and Personality in Traditional Serbian Funerary Rites* 145

Biljana SIKIMIC, Anne Marie SORESCU *The Concept of Loneliness and Death among Vlachs in Northeastern Serbia* 159

Mirjam MENCEJ, *Water and Death in Slavic Folk Beliefs and Customs* 183

Ljupko RISTESKI, The *Death and the Laughter* 199

Petko HRISTOV, Neither *Alive, Nor Dead – The Status of the "Marginal" Man in the South Slavic Tradition* 209

Otilia HEDEŞAN, *Adieu, Vanesa! Commetaires sur le* ***vers*** *roumain au début du troisième millénaire* 215

Peter Mario KREUTER, *Les médecins et les morts étranges ou comment le vampire parvint à sucer du sang* 223

Mihai FIFOR, Marina ANDRONACHE, *Haunting the Strigoi... From Media to Ritual Event* 233

Cătălina VELCULESCU, ***Ars bene moriendi*** *dans un manuscrit du Xe siècle, traduit en roumain* 245

Laura JIGA, *Saint Filofteia's Death* 253

Cristina BOGDAN, *La mort et sa place dans l'iconographie des églises roumaines (XVIIIe-XIXe siècles)* 265

Ileana STĂNCULESCU, *Spiritual Death in 17th and 18th Century Images and Texts from Walachia* 279

Ligia LIVADĂ-CADESCHI, *Le rôle sotériologique et social de l'aumône dans les Principautés Roumaines à l'aube de l'Âge Moderne* ... 293

Laurenţiu VLAD, Ligia LIVADĂ-CADESCHI, *La peine de la mort en Valachie à la fin du XVIIIe siècle et au début du XIXe siècle.* 305

Rodica ZANE, *Monuments funéraires et la mémoire des défunts dans les cimetières de Bucarest* 319

Chiara GARATTINI, *Memorializing Infantile Death in Irish Cultural History. How Traditional are Modern Dilemmas?* 329

Florența POPESCU, *Les annonces funéraires – entre l'espace privé et l'espace public* 347

Sanda LARIONESCU, *Rites funéraires des Roumains vivant en Bulgarie. L'enterrement en "effigie"* 359

Oum TAE-HYUM, *The Characteristics of Romanian Culture Reflected on Food Customs* 365

Kim SONG-KI, *Residential Culture and National Characteristics of Romania* 375

LIST OF CONTRIBUTORS 387